

ENERGOELEKTRYKA	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-89
	Maszyzny elektryczne Elementy automatyki	3016-08
	Dwufazowe indukcyjne silniki wykonawcze	Zamiast BN-81/3016-08
	Wymagania i badania	Grupa katalogowa 0661

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są wymagania i badania dotyczące dwufazowych indukcyjnych silników wykonawczych o wirnikach klatkowych, kubkowych i litych zasilanych napięciem o częstotliwości 50 lub 400 Hz.

1.2. Warunki środowiskowe pracy — wg PN-83/E-06030.

1.3. Określenia

1.3.1. minimalne napięcie rozruchu silnika — najmniejsze napięcie przyłożone do uzwojenia sterującego, przy znamionowo zasilanym uzwojeniu wzbudzenia, przy którym wirnik nieobciążonego silnika zaczyna się obracać.

1.3.2. moc maksymalna umowna silnika P_N — moc wydawana silnika zasilanego napięciami znamionowymi o znamionowej częstotliwości, obciążonego momentem, przy którym prędkość silnika równa się połowie prędkości biegu jałowego, określona wzorem

$$P_N = \frac{M_N \omega_0}{2} \quad (1)$$

w którym:

M_N — moment obciążenia,

ω_0 — prędkość kątowna biegu jałowego.

Moc maksymalna umowna równa się mocy maksymalnej w przypadku liniowej charakterystyki mechanicznej silnika.

1.3.3. stała czasowa elektromechaniczna umowna T_m — wielkość określona wzorem

$$T_m = \frac{J \omega_0}{M_P} \quad (2)$$

w którym:

J — moment bezwładności wirnika względem jego osi wirowania,

ω_0 — prędkość kątowna biegu jałowego,

M_P — moment rozruchowy początkowy.

1.3.4. nieliniowość charakterystyki mechanicznej silnika — największa wartość ilorazu bezwzględnego odchylenia charakterystyki mechanicznej silnika od przebiegu

liniowego do wartości momentu rozruchowego początkowego. Przebieg liniowy charakterystyki wyznacza prosta przechodząca przez punkty momentu rozruchowego początkowego i prędkości biegu jałowego.

1.3.5. przyspieszenie umowne przy rozruchu a — wielkość określona wzorem

$$a = \frac{M_P}{J} \quad (3)$$

1.3.6. współczynnik tłumienia umowny d — wielkość określona wzorem

$$d = \frac{M_P}{\omega_0} \quad (4)$$

1.3.7. stała czasowa nawrotu umowna T_n — wielkość określona wzorem

$$T_n = 1,69 T_m \quad (5)$$

1.3.8. stan cieplny silników

1.3.8.1. stan zimny — stan cieplny niezasilanego silnika przebywającego co najmniej 3 h w normalnych warunkach badań.

1.3.8.2. stan nagrany normalny — stan cieplny, jaki osiągnie silnik przy zasilaniu tylko uzwojenia wzbudzenia napięciem znamionowym w ciągu 1 h.

1.3.8.3. stan nagrany ustalony — stan cieplny, jaki osiągnie zahamowany silnik zamocowany w płycie montażowej (patrz załącznik) przy znamionowym zasilaniu uzwojeń wzbudzenia i sterowania, jeżeli zmiany temperatury uzwojeń nie przekraczają 1°C w ciągu 0,5 h.

1.3.9. Pozostałe określenia — wg PN-87/E-01006 i PN-83/E-06030.

2. WYMAGANIA

2.1. Minimalne napięcie rozruchu dla obydwu kierunków wirowania nie powinno przekraczać: 3% napięcia znamionowego przy temperaturze otoczenia 5 ÷ 40°C, a 6% — przy temperaturze otoczenia -25°C.

2.2. Nieliniowość charakterystyki mechanicznej nie powinna przekraczać 10% przy sterowaniu ampli-

Zgłoszona przez Instytut Elektrotechniki
Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Elektrotechniki dnia 14 lutego 1989 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1990 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 3/1989, poz. 6)

tudowym i 20% przy sterowaniu amplitudowo-fazowym.

2.3. Samohamowność. Przerwanie obwodu sterowania (przy znamionowym napięciu wzbudzenia) lub obwodu wzbudzenia (przy pełnymysterowaniu) silnika biegnącego jałowo powinno spowodować samoczynne zatrzymanie silnika w czasie nie dłuższym niż 15 s.

2.4. Tolerancje. Parametry silników podane na tabliczkach znamionowych lub w dokumentach towarzyszących powinny być dotrzymywane z zachowaniem następujących tolerancji:

- stała czasowa elektromechaniczna umowna +15%,
- stała czasowa nawrotu umowna +15%,
- przyspieszenie umowne przy rozruchu -15%,
- współczynnik tłumienia umowny -10%,
- inne parametry — wg PN-83/E-06030.

2.5. Tabliczka znamionowa powinna zawierać następujące dane:

- typ i numer fabryczny silnika,
- napięcie znamionowe zasilania,
- częstotliwość napięcia zasilania.

2.6. Dokumenty towarzyszące powinny być zgodne z PN-83/E-06030, a ponadto powinny zawierać następujące dane:

- rezystancje i impedancje uzwojeń,
- elektromechaniczną stałą czasową umowną, stałą czasową nawrotu umowną, przyspieszenie przy rozruchu umowne, współczynnik tłumienia umowny,
- parametry znamionowe — moment rozruchowy początkowy, prędkość biegu jałowego,
- moment bezwładności wirnika,
- schemat uzwojeń wraz z kodem wyprowadzeń.

2.7. Pozostałe wymagania — wg PN-83/E-06030.

3. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

Pakowanie, przechowywanie i transport — wg PN-83/E-06030.

4. BADANIA

4.1. Program badań — wg PN-83/E-06030.

4.2. Zakres i kolejność badań — wg tablicy.

4.3. Liczność próbki i sposób jej pobierania — wg PN-83/E-06030.

4.4. Ogólne warunki wykonywania badań — wg PN-83/E-06030, przy czym kąt przesunięcia między napięciami sterowania a wzbudzenia przy sterowaniu amplitudowym powinien wynosić $90 \pm 5^\circ$.

4.5. Opis badań

4.5.1. Sprawdzenie danych znamionowych

4.5.1.1. Sprawdzenie prędkości biegu jałowego należy wykonać dla silnika znajdującego się w stanie nagrzanym normalnym, metodą stroboskopową lub fotoelektryczną przy pełnymysterowaniu, dla obu kierunków wirowania. W badaniu niepełnym próbę wykonuje się dla silnika w stanie zimnym.

4.5.1.2. Sprawdzenie momentu rozruchowego początkowego należy wykonać dla silnika znajdującego się w stanie nagrzanym normalnym, przy pełnymysterowaniu, dla obu kierunków wirowania. W badaniu niepełnym próbę wykonuje się dla silnika w stanie zimnym.

4.5.2. Sprawdzenie przyrostów temperatury. Próba polega na wyznaczeniu przyrostu temperatury uzwojeń silnika zamocowanego w płycie montażowej (patrz załącznik) będącego w stanie nagrzanym ustalonym.

Pozostałe warunki i sposób wykonania próby oraz ocena wyniku — wg PN-83/E-06030.

4.5.3. Sprawdzenie wytrzymałości na suche gorąco — wg PN-83/E-06030.

Po wyjęciu silnika z komory i regeneracji należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.4. Sprawdzenie wytrzymałości na zimno — wg PN-83/E-06030.

Po wyjęciu silnika z komory klimatycznej i regeneracji należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.5. Sprawdzenie wytrzymałości na zmiany temperatury — wg PN-83/E-06030.

Po wyjęciu silnika z komory klimatycznej i regeneracji należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,

Lp.	Rodzaj badania	Badania		Wymagania wg	Opis badań wg
		pełne	niepełne		
1	2	3	4	5	6
1	Ogłędziny, sprawdzenie wymiarów montażowych i masy maszyny	+	+	2.5, 2.6 oraz PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
2	Sprawdzenie bicia roboczego końca wału	+	+	PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
3	Sprawdzenie rezystancji i impedancji uzwojeń	+	—	PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
4	Sprawdzenie danych znamionowych	+	+	PN-83/E-06030	4.5.1.1, 4.5.1.2
5	Sprawdzenie rezystancji izolacji	+	+	PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
6	Sprawdzenie wytrzymałości elektrycznej izolacji uzwojeń	+	+	PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
7	Sprawdzenie izolacji elektrycznej zwojów	+	—	PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
8	Sprawdzenie napięcia na kondensatorze	+	—	PN-83/E-06030	PN-83/E-06030
9	Sprawdzenie przyrostów temperatury	+	—	PN-83/E-06030	4.5.2

cd. tablicy

Lp.	Rodzaj badania	Badania		Wymagania wg	Opis badań wg
		pełne	niepełne		
1	2	3	4	5	6
10	Sprawdzenie wytrzymałości na suche gorąco	+	—	PN-83/E-06030	4.5.3
11	Sprawdzenie wytrzymałości na zimno	+	—	PN-83/E-06030	4.5.4
12	Sprawdzenie wytrzymałości na zmiany temperatury	+	—	PN-83/E-06030	4.5.5
13	Sprawdzenie wytrzymałości na wilgotne gorąco stałe	+	—	PN-83/E-06030	4.5.6
14	Sprawdzenie wytrzymałości na udary mechaniczne	+	—	PN-83/E-06030	4.5.7
15	Sprawdzenie wytrzymałości na wibracje	+	—	PN-83/E-06030	4.5.8
16	Sprawdzenie odporności na suche gorąco	+	—	PN-83/E-06030	4.5.9
17	Sprawdzenie odporności na zimno	+	—	PN-83/E-06030	4.5.10
18	Sprawdzenie odporności na udary mechaniczne	+	—	PN-83/E-06030	4.5.11
19	Sprawdzenie odporności na wibracje	+	—	PN-83/E-06030	4.5.12
20	Sprawdzenie poziomu dźwięku	+	—	PN-81/E-04257	4.5.13
21	Sprawdzenie intensywności drgań	+	—	PN-88/E-06714	4.5.14
22	Sprawdzenie momentu bezwładności wirnika	+	—	PN-83/E-06030	4.5.15
23	Sprawdzenie stałej czasowej elektromechanicznej umownej i stałej czasowej nawrotu umownej	+	—	2.4	4.5.16
24	Sprawdzenie przyspieszenia umownego przy rozruchu	+	—	2.4	4.5.16
25	Sprawdzenie współczynnika tłumienia umownego	+	—	2.4	4.5.16
26	Sprawdzenie samohamowności	+	—	2.3	4.5.17
27	Sprawdzenie minimalnego napięcia rozruchu	+	—	2.1	4.5.18
28	Sprawdzenie nieliniowości charakterystyki mechanicznej	+	—	2.2	4.5.19
29	Sprawdzenie trwałości	+	—	PN-83/E-06030	4.5.20

- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.6. Sprawdzenie wytrzymałości na wilgotne gorąco stałe — wg PN-83/E-06030.

Po wyjęciu silnika z komory klimatycznej i regeneracji należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.7. Sprawdzenie wytrzymałości na udary mechaniczne — wg PN-83/E-06030.

Po zakończeniu próby należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.8. Sprawdzenie wytrzymałości na wibracje — wg PN-83/E-06030.

Po zakończeniu próby należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.9. Sprawdzenie odporności na suche gorąco — wg PN-83/E-06030.

Podczas próby, nie wyjmując silnika z komory klimatycznej, należy sprawdzić minimalne napięcie rozruchu.

4.5.10. Sprawdzenie odporności na zimno — wg PN-83/E-06030.

Podczas próby, nie wyjmując silnika z komory klimatycznej, należy sprawdzić minimalne napięcie rozruchu.

4.5.11. Sprawdzenie odporności na udary mechaniczne — wg PN-83/E-06030.

Podczas próby należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.12. Sprawdzenie odporności na wibracje — wg PN-83/E-06030.

Podczas próby należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy,
- prędkość biegu jałowego silnika.

4.5.13. Sprawdzenie poziomu dźwięku — wg PN-81/E-04257. Próbie należy poddać silnik wirujący jałowo — dla obu kierunków wirowania.

4.5.14. Sprawdzenie intensywności drgań — wg PN-88/E-06714.

Próbie należy poddać silnik wirujący jałowo — dla obu kierunków wirowania.

4.5.15. Sprawdzenie momentu bezwładności wirnika — wg PN-83/E-06030. Moment bezwładności wirnika należy wyznaczyć metodą pomiaru okresu drgań skłonnych wokół osi podłużnej badanego wirnika i ciężarka wzorcowego o znanym momencie bezwładności.

Moment bezwładności J określono wzorem

$$J = J_w + J_d \frac{T^2}{T_w^2} - J_d \quad (6)$$

w którym

- J — moment bezwładności wirnika,
 J_w — moment bezwładności ciężarka wzorcowego,
 J_d — moment bezwładności elementu mocującego,
 T — okres drgań wirnika,
 T_w — okres drgań ciężarka wzorcowego.

4.5.16. Sprawdzenie elektromechanicznej stałej czasowej umownej, stałej czasowej nawrotu umownej, przyspieszenia umownego przy rozruchu i współczynnika tłumienia umownego polega na obliczeniu tych wielkości wg wzorów (2), (3) i (4) na podstawie odpowiednich wyników pomiarów.

4.5.17. Sprawdzenie samohamowności należy wykonać przerywając obwód uzwojenia sterowania i wzbudzenia silnika będącego w stanie nagrzany normalnym.

4.5.18. Sprawdzenie minimalnego napięcia rozruchu należy wykonać dla trzech dowolnych różnych położeń wirnika i dla obu kierunków wirowania przez pomiar napięcia sterowania, przy którym nieobciążony silnik, będący w stanie nagrzany normalnym, zaczyna się obracać.

4.5.19. Sprawdzenie nieliniowości charakterystyki mechanicznej. Próba polega na wyznaczaniu charakterystyk momentu obrotowego silnika w funkcji prędkości

obrotowej dla pięciu wartości współczynnika sygnału α : 1,1; 1,0; 0,75; 0,5; 0,25,

Silnik powinien być w stanie nagrzany ustalonym. Pomiary należy wykonać w czasie nie dłuższym niż 3 min. Nieliniowość charakterystyki mechanicznej należy wyznaczyć na podstawie przebiegu charakterystyki $M = f(n)$, przy współczynniku sygnału $\alpha = 1$. Na podstawie charakterystyk mechanicznych należy wyznaczyć graficznie rodzinę charakterystyk regulujących wg wzoru

$$n = f(U_{st}) \quad (7)$$

w którym U_{st} oznacza napięcie sterowania przy ustalonych wartościach momentu obciążenia równych 0; 0,25; 0,5 i 0,75 momentu rozruchowego początkowego.

4.5.20. Sprawdzenie trwałości — wg PN-83/E-06030. Silnik zamontowany w płycie montażowej powinien wirować jałowo.

Po próbie należy sprawdzić:

- minimalne napięcie rozruchu,
- moment rozruchowy początkowy,
- prędkość biegu jałowego.

4.6. Ogólna ocena wyników badań — wg PN-83/E-06030.

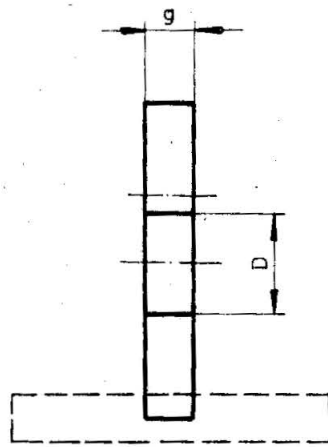
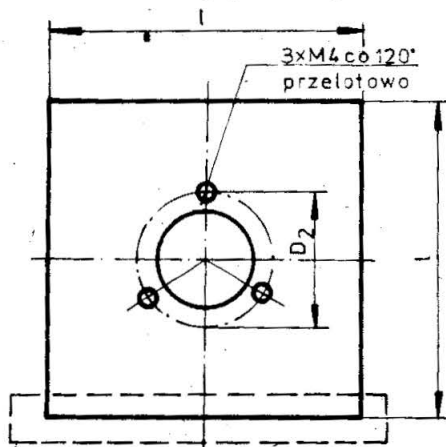
K O N I E C

Informacje dodatkowe

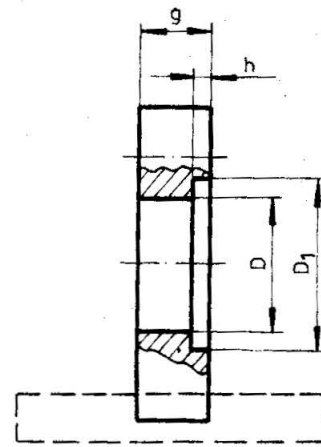
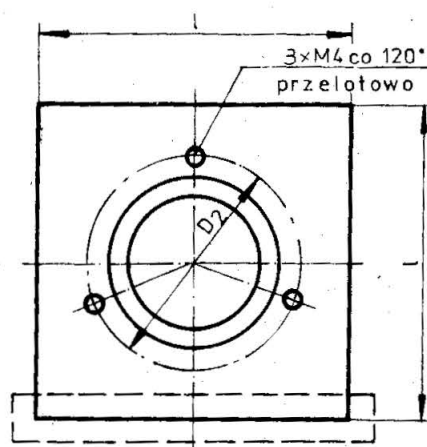
Z A Ł A C Z N I K

WYMIARY PŁYTY MONTAŻOWEJ

a) Wymiary płyty montażowej w mm dla silników wielkości mechanicznej 0,8, 11, 15, 18 — wg PN-78/E-80415 (rys. Z-1) i tablicy.

BN-89/3016-08-Z-1

BN-89/3016-08-Z-2

b) Wymiary płyty montażowej w mm dla silników wielkości mechanicznej 23, 31 — wg PN-78/E-80415 (rys. Z-2) i tablicy.

Materiał płyty — aluminium chemicznie czernione. Linia przerywaną zaznaczono schematycznie na rys. Z-1 i Z-2 podstawę z materiału termicznie izolacyjnego.

Wielkość	$D \text{ H7}$	$D_1^{+0,1}$	$D_2 \pm 0,1$	$l \pm 0,25$	$g^{+0,2}$	$h_{-0,2}$
08	12,73	—	22,5	60	5	—
11	15,00	—	35	80	5	—
15	22,23	—	43	110	5	—
18	23,83	—	50	130	5	—
23	50,83	58	76	150	11	3
31	69,88	79	98	210	16	3

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Instytut Elektrotechniki, Warszawa.

2. Normy związane

PN-87/E-01006 Maszyny elektryczne. Elementy automatyki. Terminologia

PN-78/E-04252 Maszyny elektryczne wirujące. Wyznaczanie momentu bezwładności części wirujących

PN-81/E-04257 Maszyny elektryczne wirujące. Wyznaczanie poziomu hałasu

PN-83/E-06030 Maszyny elektryczne. Elementy automatyki. Ogólne wymagania i badania

PN-88/E-06714 Maszyny elektryczne wirujące. Drgania. Metody badań i dopuszczalną intensywność

PN-78/E-80415 Maszyny elektryczne. Maszynowe elementy automatyki. Wymiary montażowe

3. Normy międzynarodowe

RWPG CT CЭB 4438-83 Электродвигатели асинхронные двухфазные управляемые. Основные параметры и технические требования

4. Zakres zgodności z normami międzynarodowymi. BN różni się od CT CЭB 4438-83 w następującym zakresie:

- BN, oprócz wymagań, zawiera również badania,
- nie podano ciągu maksymalnych mocy na wale,
- ograniczono liczbę parametrów przewidzianych w dokumentach towarzyszących.

5. Autorzy projektu normy — dr inż. Ryszard Michalski, dr inż. Jerzy Zadrozny, inż. Ewa Fiutowska — Instytut Elektrotechniki, Warszawa.